

Tema:

VELFERD SOM VIRKER

Ingen bor i staten. Det er i kommunene vi lever våre liv. Det er her vi trenger fellesskapets hjelp til å håndtere store og små problemer. Det er her vi møter tjenestene som skal være med på å gjøre barndommen fin, skolen god og arbeidslivet inkluderende. Det er kommunen som må levere for at mennesker med ekstra utfordringer skal kunne delta på alle samfunnets arenaer – og for at vi alle skal få god omsorg i alderdommen og når livet går mot slutten.

Arbeiderpartiet har vært arkitekten for en norsk velferdsmodell der oppgaver gis til det lokale demokratiet, og staten sikrer at kommunene har ressurser til å levere. En god kommuneøkonomi er velferdssamfunnets grunnmur. Kommuneøkonomien må tuftes på en stor nasjonal verdiskapning, gjennom et konkurransedyktig norsk næringsliv og en høy sysselsetting. Og den bygges på våre verdivalg. Som at det er riktig å opprettholde et moderat skattenivå for at kommunene skal kunne tilby de tjenestene folk trenger, heller enn å prioritere økt privat velstand. Det er viktigere å utvikle velferdskommunen for alle enn å eksperimentere med skattekutt og fri

konkurranse på omsorg..

God politikk har et kritisk blikk på samtiden og et strategisk blikk på fremtiden. God politikk løser dagens problemer på måter som samtidig setter oss bedre i stand til å møte morgendagens behov. Skal vi klare dette, må vi vite hva slags samfunn vi ønsker å skape. Vi må ha tydelige og kunnskapsbaserte vurderinger av hvordan vi, skritt for skritt, skal komme stadig nærmere et samfunn med likeverd mellom mennesker, trygget gjennom solidariske fellesordninger – og hvor alle opplever å ha muligheter for å virkeliggjøre det livet de ønsker å leve. Det er vår visjon, som gir

oss styrke til å ta ansvar for en riktig samfunnsutvikling.

Vi trenger deg og din innsats for å sikre en slik aktiv samfunnsbygging! Jeg håper du vil gi ditt bidrag - også gjennom deltagelse i valgkampen.

Raymond Johansen,
partisekretær

2011-2015: Den store forberedelsen!

Årene etter 1945 var en optimistisk periode – så optimistisk at folk lagde barn – mange barn. Fredsbarna vokste opp under velferdssamfunnets utvikling. I 2015 vil fredsbarnet fylle 70 år, og kan forvente å leve ennå 15-30 år. En trygg aldring krever at kommunen kan levere omsorgstjenester, og at sykehusene har behandlingstilbud som matcher de behovene eldre har. En trygg alderdom betyr god pensjon og at den kommer som den skal fra NAV. Skal alle leve trygt og godt lenge – må vi begynne forberedelsene nå: Det må skapes et økonomisk rom for økt tjenestetilbud. Vi får økt verdi fra de spreke eldre og deres innsatsvilje, samtidig som mange hundre tusen yngre må velge helse og omsorg som sitt framtidige yrke. Kommunestyrene som velges i september får en historisk oppgave.

De må forberede kommunene på en sterk økning i helse- og omsorgsbehov fra 2015 og fremover. De som overlater dette til neste kommunestyre i 2015, svikter sitt ansvar. De som påstår at behovet kan privatiseres og overlates til marked og frie forbrukervalg, tar feil. De som tror at kompetente, yngre mennesker vil lokkes til omsorgssektoren med lave lønninger og usikre arbeidsbetingelser, skapt av fri konkurranse på omsorgsmarkedet vil få en ubehagelig overraskelse!

Bare et godt samspill mellom brukernes behov og statlige og kommunale reformer kan forberede oss på denne fremtiden: Pensjonsreformen stimulerer til økt yrkesdeltakelse og gir oss økonomi til å levere flere tjenester. Det er et verdivalg. Vi får litt mindre økning

Er vi i rute mot fremtiden?

Tre nøkkeltall for
kommunesektoren 2000-2010

- Kommunene har fått 42 milliarder kroner mer fra 2005 til 2010
- Fra 1. halvår 2005 til 1. halvår 2010 økte tallet på ansatte i kommunesektoren med 70 000 personer
- Tall fra SSB viser at vi hadde en økning på om lag 16 400 nye årsverk i de kommunale omsorgstjenestene fra 2005 og frem til og med 2009

i pensjonsinntekt, i bytte mot det vi trenger mest; gode omsorgstjenester. Samhandlingsreformen er redskapet vi bruker for å tilpasse helsetjenestene våre til en endret befolkning med langt flere eldre.

Kommunene har en viktig del av ansvaret, og må bidra med sine egne ideer og ressurser. Fremtidens gode løsninger kommer ikke ferdig levert fra staten eller offentlig sektor, men utvikles i et samspill med de berørte. Et godt lokaldemokrati gir lokalsamfunn som selv tar ansvar for alle sine innbyggere, og bruker innbyggernes ressurser til beste for fellesskapet. Det betyr at kommunene stadig må utvikle seg og sine ansatte for å være en god arbeidsgiver og leverandør av tilpassede tjenester. . Våre kommuner tar ansvaret fullt ut for sine innbyggere, og finner fleksible men ansvarlige lokale løsninger for å gi best mulig tjenester. Lokale ressurser må utløses gjennom nyskapende samarbeid med det sivile samfunn. Nye løsninger kan oppstå overalt, og kommunene har et spesielt ansvar for å oppmuntre den lokale nyskapingen. Om det er i næringslivet eller hos sosiale entreprenører, med nyskapende løsninger på sosiale

utfordringer. Det offentlige må både på statlig og kommunalt plan være åpen for nye forslag og en pådriver for stadig bedre løsninger for sine innbyggere. Vi har ingen ressurser å sløse bort på byråkrati for å administrere eksperimenter med markedsløsninger

Hvorfor reformere verdens beste samfunn?

FN kårer stadig Norge til verdens beste land å bo i. Det er lett å bli stolt. Det er kort vei fra stolthet til selvtilfredshet. Men FN sier ikke at vi har løst alle levekårsproblemer. FN sier at vi har *mindre omfang* på problemene enn andre land. Vi har rekordlav arbeidsløshet og høy sysselsetting. Men, vi har likevel ikke et arbeidsliv som gir plass til alle som vil og kan delta. Vi har mindre fattigdom enn andre land. Men vi har fattigdom – selv om fattigdom i Norge handler mer om sosial eksklusjon enn om sult. Vi har en lang liste med uløste levekårsproblemer. Det hjelper ikke de som faller utenfor i Norge, at utfordringene er mer alvorlige andre steder i verden.

God samfunnsstyring betyr å endre virkemidler når en ny virkelighet melder seg. Det betyr å gjennomføre reformer som løser problemer i forkant, uten at det skapes nye. Dette har vært den norske arbeiderbevegelsens store historisk styrke.

Dette har gitt oss en norsk velferdsmodell med tre kjennetegn vi mener er uløselig knyttet til hverandre:

- For det første; en stor offentlig sektor basert på et bredt skattegrunnlag. Det noen kaller 'byråkrater' viser seg ved nærmere ettersyn å være titusener av lærere, sykepleiere, hjemmehjelpere og andre som vier sitt yrkesliv til å produsere de grunnleggende velferdstjenestene som folk og næringsliv trenger. Det er også en del av bildet at vi har en effektiv offentlig sektor.
- For det annet, økonomisk trygghet for alle. Vi har virkeliggjort det nordiske prinsippet for inntektssikring, hvor alle omfattes av de samme ordningene. Alle skal ha like rettigheter, - og alle skal kunne hevde sine rettigheter uten

å stå med lua i hånden. Noen kaller dette 'et for stort forbruk av trygd'. Ved nærmere ettersyn viser det seg at et stort antall mottakere av trygd avspeiler at så mange har vært i arbeid. Folk har fått rettigheter. Vi henviser ikke syke og funksjonshemmede til familieforsørgelse og fattighjelp.

- For det tredje, at lønnstakere er godt organisert, og gjennom fagbevegelsen har kjempet frem et anstendig arbeidsliv og innflytelse på samfunnets utvikling. Vi har sterk medvirkning fra arbeidstakerne både på bedrift og nasjonalt nivå (trepart-samarbeidet). Det har bidratt til et arbeidsliv hvor folk behandles skikkelig og at selv de laveste lønningene er høye nok til at folk kan ha en trygg, om enn nøktern, levestandard. Det har også vært viktig for at vi har fått et svært omstillingsdyktig arbeidsliv med evne til høy verdiskaping. .

Dette er reisverket i et samfunn med mindre urettferdighet, mindre ulikhet og mindre samfunnsøkonomisk sløsing med mennesker enn i de aller fleste andre land. En viktig fordel med den norske modellen er at samarbeidet gjør oss robuste og gode til å takle nye utfordringer. Denne styrken må vi videreutvikle. Vi har ikke et ferdig utbygd

samfunn. Vi har fortsatt feil og mangler som kan rettes opp slik at samfunnet blir mer rettferdig og bedre. Det er ikke slik at offentlig sektor er perfekt. Det er fortsatt svakheter og mye som kan forbedres. Det er områder i arbeidslivet med press på lønn og arbeidsvilkår og for mye penger går til trygd i stedet for til arbeidsinkludering. Utfordringene vil stadig endre seg, i takt med befolkningen.

Norge er en liten men sterk økonomi i et åpent verdensmarked. Vi har et høyt velferdsnivå, og et næringsliv som klarer å sysselsette oss og betale de lønningene vi forventer. Dette har vi klart å bygge gjennom å dele på godene, og skape et arbeidsliv basert på trygghet og tillit. Noen påstår at næringslivets evne til innovasjon og omstilling svekkes gjennom for mye likhet og rettferdighet. Vi ser at historien om vårt eget samfunn forteller noe annet. Når goder deles rettferdig, fellesskap styrkes, og folk opplever trygghet og likeverd, da øker både evnen og viljen til å delta i den dugnaden et godt samfunn må være.

Det store prosjektet

Å ha regjeringsansvar betyr både å lede og å drifte. Politikk og styring går hand i hand. Velferdsordninger må endres for å løse morgendagens levekårsproblemer. Samtidig skal tjenester produseres og rettigheter innfris. Velferdsstaten er ikke et skip som kan dras opp i en tørrdokk, bygges om og så sjøsettes igjen. Det må endres mens det seiles.

Noen spør " hvor er det store prosjektet"? - Hva er det? Det store prosjektet er å skape gode liv for flere mennesker. pensjonsreformen, nav reformen og samhandlingsreformen er redskap for nettopp det. Gjennom nav reformen setter vi velferdssamfunnet i stand til å skreddersy tilbud til hver enkelt slik at flere kan komme seg raskere ut i aktivitet. Pensjonsreformen skal ta i bruk eldre som arbeidskraft lenger Og samhandlingsreformen gjør oss i stand til best mulig å nytte ressursene på å forebygge sykdom i stedet for å reparere. Sammen er dette den største reformeringen siden folketrygden ble innført.

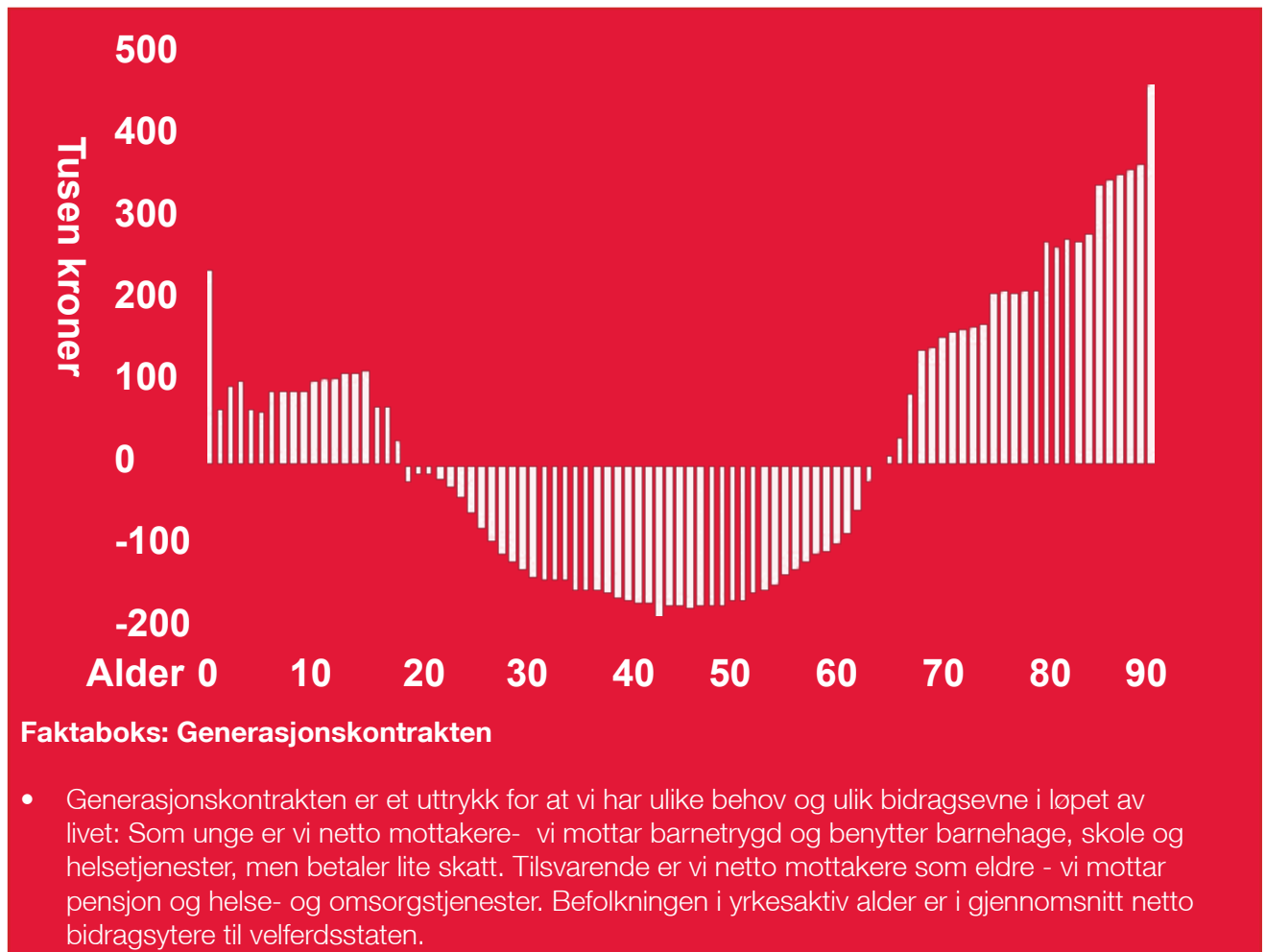
Du vil se en ny velferdsstat vokse fram. En ny velferdsstat som tåler møtet med en raskt voksende levetid, og et velferdssamfunn som er bedre i stand til å treffe mer sammensatte hjelpebehov hos den enkelte, med offentlige aktører som utvikler tjenester for de helsebehovene folk faktisk har.

En styrket generasjonskontrakt

Solidariteten mellom generasjoner er velferdssamfunnets ryggrad. Vi forsørges av våre foreldre når vi er barn, som voksne yrkesaktive har vi ansvar for at de eldste har en trygg alderdom. Når befolkningen endrer sammensetning, med færre yngre og flere eldre, må mer ressurser flyttes fra yngre til eldre. De yngre må produsere mer, og flere yngre må arbeide med å produsere helse- og omsorgstjenester. Flere skatte kroner må gå til alderspensjon og til lønn for ansatte i velferdstjenestene. Befolkningens aldring er det minst usikre ved fremtiden:

Derfor har vi bruker vi god tid på å utforme et nytt pensjonssystem som tar hensyn til dette. Alderspensjon skal være vår inntekt i 20-25 år av livet: Derfor må dette være et sikkert og forutsigbart system. Det skal gi trygghet gjennom yrkeslivet, og det skal betales pensjonspremie (opptjening) for den enkelte gjennom tretti til førti år og mer. Vi er svært fornøyd med at levealderen øker og at mange har bedre helse lenger. Det nye pensjonssystemet stimulerer til at vi står litt lenger i arbeid. Mange ønsker å fortsette lenger i arbeidslivet, og det øker den samlede verdiskapningen.

Noen påstår at pensjonsreformen er et sparetiltak. Det er feil. Det reformen betyr er at alle vil få mer i pensjon i

fremtiden, men det blir ikke så mye mer som i det gamle systemet. Til gjengjeld kan vi da bruke mer på det som er avgjørende for vår trygghet som eldre: At vi alle får de tjenestene vi trenger. Og at lønns- og arbeidsvilkår i tjenestesektoren er så gode at nok mennesker vil velge å arbeide i helse- og omsorg.

Et inkluderende arbeidsliv for alle som vil og kan

Norge har en større andel av befolkningen i arbeid enn nesten alle andre land - fordi vi har flere ungdommer, flere kvinner og flere eldre i jobb. Tre av fire er i arbeid: Arbeidet vårt og verdien av det, ikke oljeformuen, er fundamentet for velferdssamfunnet. Muligheten til å jobbe er avgjørende - både for å sikre en inntekt og kjenne at man får bruke sine ressurser til beste for fellesskapet.

Våre unge må oppleve at de gjennom skolen får utvikle seg og sine ressurser slik at de får en naturlig overgang til et aktivt arbeidsliv. Det er sløsing med ressurser dersom unge, arbeidsføre mennesker ikke kommer inn i arbeidslivet. Her har skolen og hele samfunnslivet et viktig felles ansvar for å fange opp frafall fra skole og finne gode veier inn i et godt arbeidsliv.

Hver fjerde innbygger er ikke i jobb. Noen er under utdanning, og mange mottar en trygd de skal kunne ta i mot, uten å oppleve seg utenfor. Det er rettigheter vi har bestemt at vi skal ha og verne om. Dagpenger, arbeidsavklaringspenger, uførestønad, alle er ordninger vi vil forsvare, men vi vil lenger. Vi vet at mange flere vil jobbe, om det bare fantes arbeid som passer deres arbeidsevne og livsfase. Mange ønsker å arbeide litt, og kombinere arbeid og trygd. Mange trenger hjelp til kvalifisering og rehabilitering for å komme inn i, eller tilbake til arbeidslivet.

Det er dette NAV-reformen dreier seg om å gi enkeltmennesket muligheter til aktivitet ved å se deres behov og yte hjelp ved skreddersydde tiltak. Nav handler om å skaffe det rette redskapet for å organisere og gjennomføre velferdsreformene; nytt pensjonssystem, kvalifiseringsprogram og arbeidsavklaringspenger. Ingen vil vel tilbake til gårsdagens system hvor folk ble kastet mellom Rikstrygdeverk, A-etat og sosialkontor? Når levekårsproblemer i økende grad er sammensatte, og når grensene mellom frisk og syk blir diffuse, må dette møtes med en velferdsorganisering som er helhetlig, som setter den enkelte i sentrum. I en stor velferdsstat må dette bli en stor reform – den største organisasjonsreform i Norges historie.

Selvsagt vil det være innkjøringsproblemer. Feil finnes, de skal med rette kritiseres og vi skal sikre at de rettes opp. Men, skal vi skape et mer inkluderende arbeidsliv, nytter det ikke med fagre ord og god vilje: Det trengs også et redskap for å gjøre jobben. Skal vi få et virkelig inkluderende arbeidsliv må både stat og kommune vise vilje og evne til å tilrettelegge sine arbeidsplasser. Vi må også utfordre til en felles dugnad og samarbeid med lokalt næringsliv om nye løsninger for å få med nye grupper arbeidstakere.

Et helsetilbud for folks helsebehov.

Medisinske fremskritt gjør at sykdommer som før krevde mye ressurser nå kan avhjelpest på nye og effektive måter. Folks forventninger til hva som kan behandles, samt å kunne få det beste innen tilgjengelig medisinsk behandling raskt og nært der man bor, øker. Tilstander som før var uhelbredelige kan nå kureres – men ofte til store kostnader. Flere eldre betyr at helse- og omsorgssektorens samlede ressursbruk må vris mot nye og mer sammensatte sykdomsbilder. Samtidig er det fortsatt slik at godt forebyggende arbeid både er bedre for den enkelte og billigere for samfunnet, enn å behandle i ettertid.

Helse er en sektor med meget sterke pengeinteresser: Mulighetene for å tjene penger på folks sykdommer er enorme. En solidarisk helsepolitikk for fremtiden betyr å ta et fast politisk lederskap over denne sektoren. Det er dette Samhandlingsreformen dreier seg om: Mer av ressursinnsatsen må over på forebyggende helsearbeid og vekst i tjenester for eldre i kommunene. Ikke ved at ressursbruken i sykehusene reduseres – men ved at en større del av veksten i sektoren - i årene som kommer - styres mot der behovene vokser mest. Samtidig er det klokt å ha en sykehusstruktur som også kan levere det folk skal ha krav på: Gode tjenester av den best mulige kvalitet. Alternativet til reform er å la fortidens system fryse fast. Det ville bety at mange ikke ville få de tjenestene de trenger gjennom et skattefinansiert og solidarisk system. Og det vil være en stående invitasjon til markedskreftenes inntog.

OMSORGSPLAN 2015:

Den viktigste oppgaven på kort sikt er å sikre alle eldre får en trygg alderdom. Det betyr at alle som har behov for heldøgns tjenester, enten i tilrettelagt omsorgsbolig eller på sykehjem, skal få det. Dette betyr at kommunenes økonomi må styrkes. Det betyr at flere må inn i disse tjenestene – på lønns- og arbeidsvilkår som gjør at de trives og blir værende i sitt arbeid. Det betyr at de medisinske tjenestene må dreies mot aldringsrelaterte tilstander som demens, alzheimer og slag. Omsorgsplan 2015 er vårt redskap for å få dette på plass.

Men jobben er ikke gjort med dette alene: Like viktig er det å huske på at langt de fleste eldre bor hjemme, men trenger mer eller mindre hjelp til dagligdage gjøremål. Hjemmehjelp og hjemmesykepleie er en like viktig del av en god eldreomsorg som sykehjemsplasser. Alle vil vi helst være mest mulig selvhjulpne, og kunne bo i egen bolig så lenge som mulig. Dette betyr at en progressiv politikk for en trygg alderdom, og for alle andre som har større eller mindre funksjonsvansker, må ha fokus på utvikling av de hjemmebaserte tjenestene. Ny og moderne trygghetsteknologi tas i bruk. Telemedisin åpner for at helsetjenester som til nå krever sykehusbesøk, kan mottas i eget hjem. Det må mobiliseres kunnskap og ressurser for å tilrettelegge boligen til den enkeltes funksjonsevne.

Dersom ikke dagens, og morgendagens, eldre opplever at det kommunale ansvaret – og kvaliteten på omsorgstjenestene møter deres behov, skapes det et press for kommersielle løsninger. En slik utvikling skaper ikke det samfunnet vi vil ha.

Det finnes alternativer...

Det er ingen naturlov som sikrer at Norge alltid vil være et godt velferdssamfunn. Islendingene har vist hvordan et velordnet velferdssamfunn er en skjør konstruksjon. Irland og Hellas viser hvordan det går når velferdsordninger ikke baseres på et trygt fundament av verdiskapning. Oljeformuen er god å ha. Om den forvaltes riktig. Ingen ville si opp jobben om man hadde en årslønn i banken – i den tro at man kan leve like bra på renter. Det kan vi heller ikke gjøre som nasjon!.

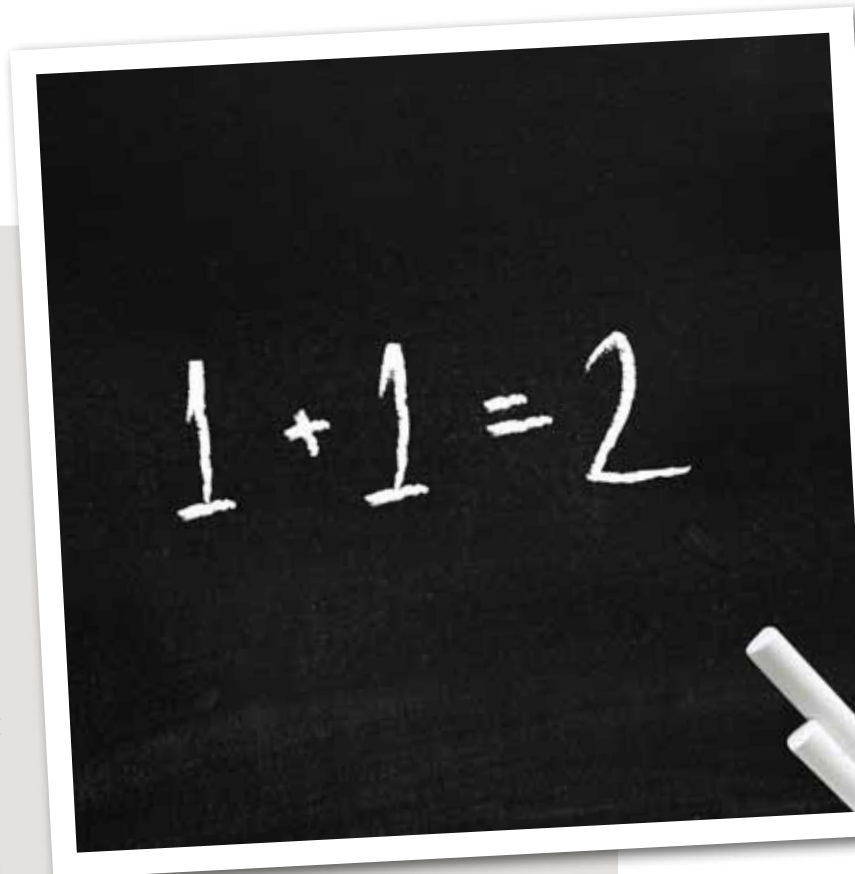
Et samfunn *er* ikke et solidarisk fellesskap, *men det kan bli det gjennom god politisk styring*. Det blir det gjennom fellesordninger, hvor alle opplever en rettferdig fordeling av plikter og rettigheter. Det blir et godt samfunn når alle opplever å få trygghet og hjelp gjennom fellesskapets ordninger. Velferdsordningene må være der den dagen man trenger dem: I 2029 vil det være flere som er mer avhengige av gode fellesordninger: For å ha inntekt gjennom pensjon og arbeid, for å få helse- og omsorgstjenester.

Noen sier at nå er vi så rike at nå er det nok velferdsstat. Herfra og videre inn i fremtiden kan en markeds plass for helse og velferd, overta. Deler av befolkningen kan få skatteutt og beskjed om å kjøpe tjenester. Men hva skjer da med skatteviljen hos disse, hvis de føler de ikke får velferd igjen for skatten. Samtidig vil de som har mindre få dårligere tilbud. Gode velferdsordninger i offentlig regi er viktig for å sikre rettferdig tilgang til alle på velferdstjenester, og viktig for å sikre oppslutning om den norske modellen. Det er selvsagt mulig å tenke seg et slikt valg av vei inn i fremtiden. Men hvem vil egentlig ha et slikt samfunn? Vi vil ikke - vil du?

Til diskusjon:

- Er vi i rute mot fremtiden?
- Hvordan få flere i arbeid?
- Er det andre reformer Arbeiderpartiet bør innføre frem mot 2029 for å møte utfordringene i velferdsstaten?
- Hvordan ønsker du at eldreomsorgen skal være i 2029?
- Hvordan skal vi definere fattigdom i et så rikt land som Norge, og hvordan skal vi best mulig hindre at fattigdom rammer?
- Hvordan skal funksjonshemmede sikres god inkludering i arbeid?
- Hvordan skal vi kunne mobilisere det sivile samfunn i samspill med det offentlige?
- Hvor strenge krav kan man stille til sosialhjelpsmottakere om å ta arbeid?
- Hvor skal vi plassere sykehusene slik at alle får kortest mulig vei til best mulig hjelp?
- Hva er dine løsninger på at så mange faller ut av skolen?
- Hvordan kan vi stimulere til nytenkning og sosialt entreprenørskap?
- Hvordan skal vi videreutvikle NAV?
- Hvordan kan vi få trygd og arbeid til å virke sammen?

Heftet er utarbeidet av velferdsgruppen, en ressursgruppe under partisekretæren. Mandatet er å ta for seg velferdsstatens utfordringer. Leder av utvalget er Gina Lund, Medlemmer: Kåre Hagen, Anita Orlund, Dag Eide, Katinka Greve Leiner, Liv Sannes, Anette Trettebergstuen, Robin Dominik Havre, Torild Lien Utvik. Sekretær for utvalget er Karin Yrvin.

Innspill, kommentarer eller sterke meninger?

Besøk www.2029.no, send e-post til 2029@arbeiderpartiet.no eller post til Arbeiderpartiet, Pb. 8743 Youngstorget 0028 Oslo (merk med "2029")

